

magazine

Focus op Jeugd
Maatwerk voor jongeren

*'Trauma-
en hechtings-
problematiek
werkt in
alles door'*

Leren door ervaren
'Breng expertise
naar het kind'

**Nr. 1
2016**

In dit nummer

- 3 Het CCE... wat heb je er aan?
- 5 Kort nieuws
- 6 Van agressieve jongen naar scholier met ambitie
- 8 Het perspectief van een gezin
- 11 CCE: Voor wie en wat?
- 12 Van beheersen naar begeleiden
- 14 Een zorgklasje organiseren
- 16 Mijn perspectief: Erna van Rijssen

Bij het CCE kunt u terecht voor expertise over ernstig probleemgedrag. Het gaat om probleemgedrag bij mensen met een stoornis of blijvende beperking. Zij hebben langdurig professionele zorg en ondersteuning nodig.

Het CCE richt zich op de meest complexe zorgvragen, waarbij zorgprofessionals vastlopen en de kwaliteit van bestaan van de cliënt ernstig onder druk staat. Met onze expertise kunnen professionals en zorgorganisaties probleemgedrag beter begrijpen en voorkomen.

Colofon

CCE Magazine is een uitgave van het CCE en komt twee keer per jaar uit. In deze uitgave is 'Focus op Jeugd' het centrale thema. Als u het magazine en/of onze digitale nieuwsbrief wilt ontvangen, kunt u zich aanmelden via onze website.

Hoofdredactie: Alice Padmos
Eindredactie: Karin Smeets
Redactieleden: Dorothé van Kempen, Mariëtte Nelissen, Sjoerd Voorkamp
Teksten: Adri Bolt (p. 12, 13, 14, 15),
Tekstpaleis / Fenny Brandsma (p. 6, 7, 8, 9, 10),
Karin Smeets (p. 3, 4, 5, 11), Mariëtte Nelissen (16)
Fotografie: Rick Hekman (Cover, 3, 7, 8, 10, 13, 14 en 16)
Vormgeving: Daily Milk, Rotterdam.
Druk: Quadraat Printmedia, Oud-Beijerland

Overname van artikelen is toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de redactie. De namen van cliënten en hun naasten zijn gefingeerd om hun privacy te beschermen. De foto's zijn illustratief en niet van de personen die in het artikel genoemd worden.

Het CCE... wat heb je er aan?

'De jeugdhulp is inmiddels bekend terrein voor het CCE. Als zorgprofessionals vastlopen met een kind is er altijd sprake van ernstig probleemgedrag en ingewikkelde problematiek', zegt Alice Padmos, regiodirecteur CCE. 'Samen met professionals en ouders vormen we ons een beeld van wat er precies aan de hand is en hoe we de situatie kunnen verbeteren.'

'In de jeugdhulp zijn het vooral instellingen die zorg bieden aan kinderen met een zwakke of normale begaafdheid en ernstig probleemgedrag die een beroep op het CCE doen. Denk bijvoorbeeld aan jeugdpsychiatrie, jeugdbescherming en (residentiële) jeugdzorg. Daarnaast doen we ook consultaties in het (speciaal) onderwijs.'

Blijvende beperking en probleemgedrag

Alice: 'Bij consultaties gaat het altijd om kinderen met meerdere problemen. Er is eigenlijk altijd sprake van een blijvende beperking of stoornis zoals autisme, een zwakke begaafdheid of hersenletsel in combinatie met andere stoornissen als hechtings- of eetstoornissen, verslaving, psychosen én ernstig probleemgedrag. Denk bijvoorbeeld aan heftige fysieke agressie, zelfbeschadiging en

seksueel grensoverschrijdend gedrag. We kijken dan samen met alle betrokkenen – professionals én familie – hoe deze problemen onderling samenhangen. Daarbij onderzoeken we ook de factoren in de omgeving die het probleemgedrag kunnen veroorzaken, versterken of in stand houden.'

Het CCE neemt de zorg niet over, maar adviseert de zorgprofessionals die al bij het kind betrokken zijn en betreft daar altijd de ouders bij. 'Het komt wel eens voor dat we een coördinerende rol op ons nemen. Dan gaat het om kinderen met complexe problematiek, voor wie het juiste zorgaanbod niet zomaar voorhanden is. Dat gebeurt in situaties waarin men naar elkaar doorverwijst en niemand zich echt verantwoordelijk voelt.'

Alice: 'We proberen dan iedereen om de tafel te krijgen die iets kan betekenen en proberen de regie van het vervolgtraject zo snel mogelijk neer te leggen bij de instantie of professional waar die thuishoort. Er waren altijd al kinderen met complexe problemen die makkelijk tussen wal en schip vielen, maar door de veranderingen in de

wetgeving is de onduidelijkheid over “wie doet wat” tijdelijk groter geworden. De intentie van de Jeugdwet is om zorg dichtbij huis en op maat te realiseren. Dat is uitstekend, maar in de praktijk is dat nog een hele zoektocht. Het CCE kan daarin meedenken met alle betrokken partijen.’

Signaleren van hiaten

‘We zien dat kinderen met complexe problemen en hardnekkig probleemgedrag vaak worden weggestuurd als “onbehandelbaar”. Ze worden van crisisplek naar observatieplek, naar behandelplek overgeplaatst en daarna weer naar huis, totdat het ook daar weer misloopt. Vaak zijn ze al verwijderd van diverse scholen. Dat is voor kinderen die al extra kwetsbaar zijn door hun blijvende beperking, nog extra beschadigend. Het CCE wil expertise naar het kind brengen en de betrokken personen ondersteunen, zodat het kind niet onnodig hoeft te worden overgeplaatst.’

Het CCE ziet in consultaties waar ‘gaten’ in de zorg zitten of waar de toeleiding tot zorg door regelgeving moeilijk blijkt. We beschouwen het als onze taak om bij overheden te signaleren wat die hiaten zijn. Alice: ‘Waar moeten bijvoorbeeld de kinderen wonen die langdurig gespecialiseerde begeleiding nodig hebben, maar niet meer thuis kunnen zijn vanwege de ernst van hun problematiek? De blijvende beperkingen die hen extra kwetsbaar maken, gaan niet over. Nu is het zo geregeld dat ze wel ergens een tijd terecht kunnen voor behandeling, maar dan moeten ze weer weg. En dan?’

‘Een ander voorbeeld: wat gebeurt er als je 18 jaar wordt? Je komt dan niet meer in aanmerking voor zorg op basis van de Jeugdwet, maar meestal ook niet voor zorg op basis van de Wet langdurige zorg. Je moet eerst drie jaar behandeling of zorg vanuit de “gewone” zorgverzekering hebben gehad. Maar voor sommige groepen jongeren gaat het vooral om ergens te kunnen wonen met (zeer) gespecialiseerde begeleiding. Het is niet eenvoudig om dat vergoed te krijgen door een zorgverzekeraar. Dat geldt bijvoorbeeld voor sommige meisjes met zowel ASS als anorexia.’

‘Gedrag ontstaat altijd uit een wisselwerking tussen de cliënt en zijn omgeving’

Van beheersen naar begeleiden

Wanneer kinderen in de puberteit komen, is dat sowieso een turbulente tijd. Voor kinderen met complex gedrag geldt dat nog meer. Alice: ‘Ze gaan soms extreem de grenzen opzoeken terwijl ze nog minder dan gewone pubers in staat zijn de effecten en gevolgen van hun gedrag te overzien. Soms is er (risico op) heftige agressie en voelt de omgeving zich bedreigd. Mensen zijn dan geneigd hun toevlucht te nemen tot maatregelen die er vooral op gericht zijn om het gedrag van de jongere te beheersen. Beheersing en vrijheidsbeperking roepen echter ook weer tegenreacties op. Zo raak je met elkaar makkelijk in een neerwaartse spiraal. Het CCE kan helpen om die spiraal te herkennen en te doorbreken.’

Nieuw perspectief

Het CCE probeert samen met alle betrokkenen een beeld te krijgen van de oorzaken van het probleemgedrag. Dan blijkt vaak dat er sprake is van onvermogen en niet van onwil. Of van patronen die tussen kind, hulpverleners en ouders zijn ontstaan en waar niemand meer uitkomt. ‘De “context” is voor ons een essentieel begrip,’ vertelt Alice. ‘Wij denken dat gedrag altijd ontstaat uit een wisselwerking tussen de cliënt en zijn omgeving. Wanneer je begrijpt waarom iemand doet zoals hij doet en wat het effect is van je eigen reactie op dat gedrag, kun je ook beter invloed uitoefenen.’

‘Omdat we altijd van een afstand naar de situatie kijken, zien wij verbanden die minder duidelijk zijn als je er dicht op zit. We hebben met allerlei instellingen te maken én nemen de tijd om met alle betrokkenen nog eens goed uit te zoeken wat er aan de hand is. De combinatie van tijd en manier van kijken zorgt vaak voor nieuw perspectief in een vastgelopen situatie.’

CCE Nieuws

Signaleringsplan, zegen of vloek?

‘Signaleringsplan, zegen of vloek?’ is een nieuwe publicatie van het CCE door Vanessa Olivier-Pijpers en Bianca Vugts. Professionals in de langdurige zorg maken zeer regelmatig gebruik van signaleringsplannen, hoewel er nog veel onbekend is over dit fenomeen. Het plan kent verschillende doelstellingen, vormen en functies. Maar is het eigenlijk wel een nuttig en wenselijk hulpmiddel?

Voorstanders zweren erbij om handelingsverlegenheid bij probleemgedrag te verminderen, want het helpt om gericht te observeren en het gesprek over gedrag en de interactie tussen begeleider en cliënt aan te gaan. Een zegen? Tegenstanders zien in het plan enkel hokjes denken, onrechtmatig labelen en enkel focussen op probleemgedrag. Nee, het is een vloek.

We hebben geprobeerd om inzicht te krijgen in het gebruik van signaleringsplannen in de langdurige zorg. De publicatie ‘Signaleringsplan, zegen of vloek? Reflectie op het gebruiken van signaleringsplannen in de langdurige zorg’ is voor € 15,- te bestellen in onze webshop (www.cce.nl).

Leren van Casussen:

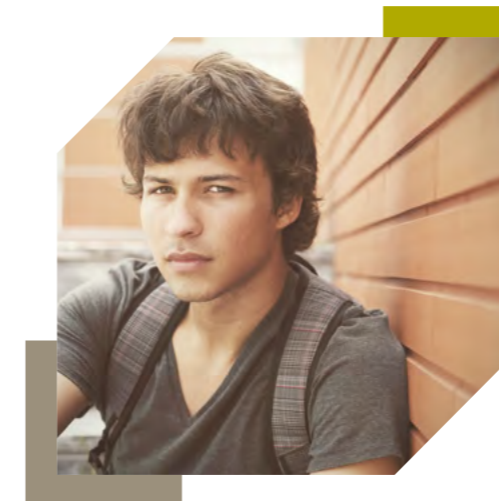
‘Ik voel me zo verdomd alleen’

Daan is een leuke vlotte jongen van 16 die makkelijk contact maakt. Hij groeit op in een pleeggezin omdat zijn ouders niet bij machte zijn om hem op te voeden. Daan is heel blij met zijn pleegouders, maar toch ontstaan er problemen.

Op de basisschool wordt bij hem de diagnose ADHD gesteld en op zijn veertiende krijgt hij daar nog eens ODD bij. Helaas kan de ingeschakelde jeugdhulpverlening niet voorkomen dat hij het verkeerde pad op gaat. Op het VMBO gaat hij spijbelen, blowen en stelen.

Op de website Leren van Casussen kun je casussen raadplegen. Deze website heeft het CCE gemaakt om het leereffect van consultaties te vergroten. We hopen zo inspiratie te geven voor het oplossen van problemen met eigen casussen.

Zie lerenvancasussen.cce.nl

Lezersonderzoek

In het najaar van 2015 heeft een enquête plaatsgevonden onder de lezers van CCE Magazine. De antwoorden van de respondenten gaven een overwegend zeer positief beeld. Gemiddeld kregen we een rapportcijfer 8 voor ons blad. We zijn hier erg blij mee en blijven ons best doen om iedere keer een mooi magazine te maken. Ook zijn waardevolle suggesties geleverd om het blad verder te verbeteren. We hebben deze meegenomen in de restyling van het blad.

'Het is nu veel rustiger in mijn hoofd'

Van agressieve jongen naar scholier met ambitie

Koen was elf en onhandelbaar, thuis en op school. Hij was verbaal en fysiek erg agressief en niet meer gevoelig voor autoriteit. Opnames in de jeugd-ggz liepen op niets uit en Koen kreeg allerlei diagnoses. Zonder resultaat. Maar hij bloeide op bij zorginstelling Jejujo-land, een opgroeiplek voor kinderen met ernstige psychosociale problemen.

'Ik ben met vier man sterk in Jejujo-land binnengebracht', vertelt Koen. 'Zo agressief was ik.' Hij zou er een maand blijven, als time-out, maar woont er nu alweer vijf jaar. 'Ik voelde me hier direct veilig. En ik was al snel blij met de duidelijkheid. Daar houd ik van.'

Stabiliseren

'De eerste periode was intensief', vertelt Katja Brocks, zorgcoördinator bij Jejujo-land. 'Koen was verbaal en fysiek agressief en had veel moeite met onze regels en afspraken. We hebben op verschillende manieren geprobeerd Koen meer rust en stabiliteit te geven, want dat is ons eerste doel als een kind nieuw op de groep komt. Bij Jejujo-land is de groep een belangrijk therapeutisch element in de groei van kinderen. Hier leren kinderen vriendschappen aangaan en doen ze weer positieve ervaringen op in de relatie met volwassenen, de professionele begeleiders van het team. Koen zag gaandeweg dat de groep rustig en veilig was, waardoor zijn agressie afnam. De groep heeft voor hem een grote rol gespeeld.'

Onduidelijkheden

De warmte en structuur, de ruimte en de dieren bij Jejujo-land deden Koen goed: 'In het begin was ik bang voor de paarden, maar nu houd ik daar zo veel van. Als ik paardrijd, vergeet ik alles. Dat is in de afgelopen vijf jaren erg belangrijk voor mij geweest.'

Na twee jaar bij Jejujo-land was Koen stabiel en had hij zijn plek gevonden in de groep. Ook had hij zinvolle dagbesteding, bij de orthopedagogische praktijk De Regenboog. Toch was hij daar nog wel agressief en manipulatief. Ondanks de intensieve samenwerking tussen De Regenboog en Jejujo-land lukte het niet om Koen te leren omgaan met autoriteit en grenzen tijdens zijn dagbesteding. Terwijl dat wel nodig was om weer naar school te kunnen. Als er niets veranderde, was die weg uitgesloten voor Koen.

'Trauma- en hechtingsproblematiek werkt in alles door'

Op zoek naar de juiste diagnose

Koens voogd besloot in januari 2013 het CCE in te schakelen, om meer inzicht te krijgen in het gedrag van Koen en wat hij nodig had. 'Wij zagen in Koen een jongetje dat talloze diagnoses had gekregen en in alles vast leek te lopen', vertelt Vanessa Olivier-Pijpers, coördinator bij het CCE. 'Voor ons was de kernvraag dan ook: wat heeft hij nodig om

zich weer te ontwikkelen? Daarvoor was een brede beeldvorming nodig, niet nog meer labels en losse behandelingen.'

Warme omgeving

Vanessa schakelde Sarah Soenen, orthopedagoog en klinisch psycholoog in. Sarah is gespecialiseerd in trauma- en hechtingsproblematiek. 'Trauma- en hechtingsproblematiek werkt in alles door', legt Sarah uit. 'Want hoe kun je anderen vertrouwen als je als baby en jong kind niet hebt ervaren dat mensen te vertrouwen zijn?'

Sarah kwam meekijken in Jejujo-land en had enkele gesprekken met Koen, zijn begeleiders en zijn ouders. 'Ik zag een jongetje dat niet veilig gehecht leek, getraumatiseerd was en dat moeite had om goede relaties aan te gaan. Hij had daarvoor zeker behandeling nodig, maar paste niet in een reguliere instelling, omdat hij juist een warme, huiselijke omgeving hard nodig had. In Jejujo-land kreeg hij die juist al. En hij had er dieren om voor te zorgen.'

Te zelfstandig voor zijn leeftijd

Sarahs onderzoeken lieten verder zien dat Koen forse concentratieproblemen had en dat hij in allerlei opzichten functioneerde als een jonger kind dan hij was. Hij communiceerde bijvoorbeeld als een kind van zeven en sociaal en emotioneel gedroeg hij zich als een kind van vijf, terwijl hij al twaalf was. Sarah adviseerde de medewerkers van

Jejujo-land om zo veel mogelijk aan te sluiten bij Koens lagere ontwikkelingsleeftijd. En om samen gezellige activiteiten te ondernemen waarbij Koen merkte dat volwassenen hem konden helpen, bijvoorbeeld samen koken. Aanvullend stelde zij als therapieën EMDR, een vorm van traumaverwerking en Theraplay voor. Theraplay is een methode om de hechting tussen kind en ouder of begeleider te versterken. Veel aspecten ervan zijn in Jejujo-land in het dagelijks leven ingeweven, maar Theraplay kan ook als therapie worden ingezet.

Aansluiten bij Koens ontwikkelingsniveau, de positieve contacten tussen hem en begeleiders en beide therapieën hadden resultaat. 'Ik ben mezelf steeds beter gaan begrijpen', vertelt Koen. 'Vroeger ging ik slaan als ik me boos voelde. Nu kan ik die boosheid onderdrukken of even weglopen. Maar dat hoeft niet zo vaak meer; het is veel rustiger in mijn hoofd.'

'Iets met paarden'

Inmiddels gaat Koen elk weekend naar zijn ouders. 'Ik ben gelukkig in Jejujo-land. Ik heb hier mijn vrienden en de dieren, vooral de paarden.' Hij hoopt zijn vmbo-diploma te halen en wil graag iets met paarden doen, misschien wel professioneel ruitier worden. 'Verder wil ik ook een eigen manege hebben waarin ik kinderen begeleid. Ik heb er al een heel plan voor gemaakt, samen met andere jongeren in Jejujo-land.' ▣

Opgroeiplek

Jejujo-land is een opgroeiplek voor elf kinderen tussen negen en zestien jaar met ernstige psychosociale problemen en vaak ook trauma en hechtingsproblemen. De kinderen hebben een langere periode intensieve begeleiding nodig met veel voorspelbaarheid en structuur. Verder zijn een huiselijke sfeer, warmte en de ruimte om weer kind te mogen zijn belangrijk.

'Opvoeden, ik had er geen idee van'

Hoe het CCE ook in de jeugdzorg kan meedenken

Het is 2012, Pascal (8) is onhandelbaar en gaat al vier maanden niet meer naar school. Zijn ouders zijn ten einde raad. Alle hulpverlening heeft tot nu weinig opgeleverd en Pascal en zijn oudere broer dreigen opnieuw uit huis geplaatst te worden.

'Het was een vreselijke periode', vertelt Monique, de moeder van Pascal. 'Pascal deed waar hij zin in had, maakte spullen van anderen kapot en was snel boos. Ook zijn broer had allerlei problemen. Mijn man wist er niet goed raad mee en trok zich steeds meer in zichzelf terug. Ik was wanhopig en had geen energie meer.'

Open en deskundig kijken

In 2007 waren de kinderen al een keer uit huis geplaatst. Drie jaar later mochten ze weer thuis komen wonen, zonder dat duidelijk was waarom dat nu weer kon. De ouders kregen daarna weinig ondersteuning bij de opvoeding van hun kinderen. Toen de tweede uithuisplaatsing dreigde, vroeg de gezinsvoogd van Bureau Jeugdzorg of het CCE een advies over de uithuisplaatsing wilde uitbrengen. 'Als CCE beslissen wij helemaal niet over uithuisplaatsingen', legt Sjoerd Voorkamp, CCE-coördinator uit. 'Maar wij kunnen wel zo open en deskundig mogelijk naar een situatie kijken. Wat speelt er precies? Wat verklaart dit gedrag? Zijn er oplossingen mogelijk? En wat is daarvoor nodig?'

'Er was nauwelijks passende hulpverlening voor het gezin'

Genoeg redenen voor onderzoek

Sjoerd bezocht het gezin van Pascal om een beeld van de situatie te krijgen. 'Ik zag een radeloze vrouw en een jongetje van acht dat in alle opzichten grenzeloos was. Maar ik zag ook een moeder die van haar zoon hield en duidelijk hulp wilde. Er was op dat moment nauwelijks passende hulpverlening voor het gezin. De hulpverleners die er wel waren, wisten niet goed hoe ze de verschillende problemen moesten interpreteren en hantieren. Daarom heb ik consulent Christine van de Bilt, GZ-psycholoog en onder andere gespecialiseerd

in hechtingsproblematiek ingeschakeld. Ik vroeg haar een zo helder mogelijk beeld te geven van wat er bij Pascal speelde en eventueel een diagnose te stellen. Verder heb ik casemanager Reinout van Riet erbij gevraagd. Hij is pedagoog en ook onder andere gespecialiseerd in hechtingsproblematiek. Ik vroeg hem mee te kijken in het dagelijks leven van Pascals gezin en de opvoedingsvaardigheden van de ouders in te schatten, inclusief de eventueel noodzakelijke hulp vanuit het reguliere circuit.'

Onvoorwaardelijke liefde

'Twee dingen raakten mij direct', vertelt Christine. 'De hele hulpverleningsgeschiedenis rond het gezin en wat daarin allemaal misgegaan is, maar ook de onvoorwaardelijke liefde van Pascals ouders, die je door alles heen voelde. Tegelijkertijd zag ik dat de ouders zich bijna geen raad wisten met hun kinderen. Ze leken geen idee te hebben hoe ze hun kinderen het beste konden opvoeden.' Uit het onderzoek van Christine bleek onder andere dat Pascal in de periode van het onderzoek sociaal-emotioneel op peuterniveau functioneerde. Ook waren er forse hechtingsproblemen. Pascal maakte vaak ruzie, was driftig en hield zich niet aan regels. Hij daagde zijn ouders, broer en leerkrachten regelmatig uit en riep irritatie op door zijn grenzeloze gedrag.

Ingezette hulpverleners trainen

'Het was allereerst belangrijk dat de ouders van Pascal gingen inzien dat hun zoon op een veel jonger niveau functioneerde dan zijn leeftijdsgenoten. En dat zij Pascal moesten gaan benaderen als een kind van een jaar of twee, drie', vertelt Christine. 'Dat betekent: veel warmte geven, maar ook duidelijke grenzen stellen, consequent reageren en veel structuur bieden. De ouders moesten heel praktisch leren hoe je dat doet.' Daarbij heeft Reinout een belangrijke rol gespeeld. Vier maanden lang heeft hij Pascal en Monique wekelijks begeleid. Ook heeft hij de ingezette hulpverleners getraind, zoals past in de CCE-aanpak: niet overnemen, maar professionals begeleiden, zodat zij zo goed mogelijk aansluiten bij wat een cliënt nodig heeft.

Leren door ervaren

'Tot het CCE langskwam, hadden we altijd hulpverleners gehad die aan tafel gingen zitten en mij dan veel tips gaven', gaat Monique verder. 'Maar dat werkte totaal niet; ik kon daar niets mee. Maar Reinout kwam en deed het heel anders. Als Pascal weer boven op een keukenkastje zat, ging

Reinout gewoon naast me op de grond zitten. Ik was gewend om Pascal te smeken tot hij eindelijk weer van dat kastje afkwam, maar Reinout leerde me om dat juist niet te doen. Ik moest wachten tot Pascal naar mij toe kwam. We gingen zitten en wachtten af. En het werkte: uiteindelijk kwam Pascal naar mij toe.

Alle gesprekken met Reinout draaiden erom dat ik als moeder het heft in handen moest nemen. Dat ik in allerlei situaties duidelijk en consequent met Pascal moest omgaan. Tot die tijd wist ik niet goed hoe je dat doet.'

Adviezen voor verdere begeleiding

'Wij zagen steeds weer dat de ouders goed voor de jongens wilden zorgen, maar gewoon niet wisten hoe ze dat moesten doen', beaamt Reinout. 'Zodoende dachten wij vanuit het CCE steeds weer: we gaan ervoor. We doen wat we kunnen om dit gezin en de hulpverleners eromheen te helpen en uithuisplaatsing af te wenden.' Ondertussen legde Reinout ook contact met Pascals oudere broer, en gaf hij adviezen voor zijn verdere begeleiding. 'We hebben stap voor stap voor alle gezinsleden een veilige en prettige woonomgeving gecreëerd, waarin ieder gezinslid steeds beter zijn eigen rol en positie in het gezin helder kreeg.' Zo werd duidelijk wat er in dit gezin precies nodig was aan hulpverlening en coaching.

Jezelf professioneel herpakken

De begeleiding van de situatie rond Pascal was een intensief traject, vertellen Christine en Reinout. 'Over alles hing steeds de dreiging van de tweede uithuisplaatsing. Redden de ouders het of redden ze het niet, dat hebben we ons regelmatig afgevraagd', aldus Reinout.

'Ik was blij dat wij steeds samen naar het gezin konden gaan', vervolgt Christine. 'Je hebt in ingewikkelde situaties als deze echt een andere professional nodig om zo objectief mogelijk naar de situatie te blijven kijken. Je moet je niet laten meeslepen door je eigen emoties, maar je steeds professioneel herpakken en teruggaan naar de kernvraag: wat heeft degene waar het om draait nodig om weer zo gewoon mogelijk te functioneren? Daar heb je steeds een andere deskundige als klankbord bij nodig.'

Hulp uit reguliere circuit

Behalve de hulp van het CCE heeft ook de verhuizing naar een klein dorp in Noord-Brabant het gezin goed gedaan. 'We wonen nu in een fijne buurt, waar we ons thuis voelen', aldus Monique.

'De mensen zijn aardig en hartelijk. Pascal en zijn broer hebben allebei een vriendje in de straat.' Het contact met de jongens is nu veel beter. 'Pascals broer blijft na het eten regelmatig nog even zitten om gezellig te kletsen. En Pascal zit op een fijne school in een kleine groep. Hij leest en rekt en kan lekker spelen. Verder zorg ik beter voor mezelf. Handwerken, breien en het huis schoonmaken, nu maak ik daar bewust tijd voor.' De begeleiding vanuit het CCE is afgerond en Pascal en zijn gezin krijgen nu hulp uit het reguliere circuit. Er komt wekelijks iemand van de thuiszorg om het gezin twee uur te begeleiden. Verder komt de gezinsvoogd van Bureau Jeugdzorg één keer in de paar maanden op bezoek.

'Zo werd duidelijk wat nodig was aan hulpverlening en coaching.'

Veranderd leven

'Ik ben zo blij met alles wat de mensen van het CCE voor ons gedaan hebben. Het leven van Pascal en ons is echt veranderd', besluit Monique. 'Maar wees vooral ook trots op jezelf', reageert Reinout. 'Je hebt er hard voor geknokt. En omdat je van de jongens houdt en echt blijft opvoeden, gaat het nu goed.' ■

Voor wie en wat? Het werkterrein van het CCE

Bij het CCE kunt u terecht voor expertise over ernstig probleemgedrag. Het gaat om probleemgedrag bij mensen met een stoornis of blijvende beperking. Zij hebben langdurig professionele zorg en ondersteuning nodig.

Het CCE richt zich op de meest complexe zorgvragen, waarbij zorgprofessionals vastlopen en de kwaliteit van bestaan van de cliënt ernstig onder druk staat. Met onze expertise kunnen professionals en zorgorganisaties probleemgedrag beter begrijpen en voorkomen. Met alle betrokkenen kijken we breed naar het gedrag van de cliënt in relatie tot zijn omgeving.

Consultatie

Als zorgprofessionals 'handelingsverlegen' zijn, kunnen zij bij het CCE een consultatie aanvragen. De cliënt zelf, familie of vertegenwoordigers kunnen dat ook doen. We nemen de zorg niet over, maar zijn tijdelijk betrokken als onafhankelijk adviseur van zorgprofessionals.

Voor iedere situatie zetten wij deskundigheid op maat in. Onze consulents gaan met zorgprofessionals en familie op zoek naar mogelijkheden om het probleemgedrag te begrijpen en te voorkomen en de situatie van de cliënt te verbeteren. De samenwerking tussen de cliënt en zijn omgeving is vaak bepalend voor het ontstaan en blijven bestaan van probleemgedrag. De betrokkenheid van het CCE eindigt als zorgprofessionals en familie weer voldoende mogelijkheden hebben om zelf de kwaliteit van bestaan van de cliënt te verbeteren of op peil te houden. Denk aan zoveel mogelijk autonomie, ontwikkelingsmogelijkheden en een goede sociale omgeving die past bij wat de cliënt aankan.

Toetsing

Het CCE geeft ook een onafhankelijk expertoordeel, in de vorm van een toetsing of audit. Wij toetsen aanvragen voor de regeling meerzorg die zorgkantoren uitvoeren. Deze regeling is er voor cliënten die meer zorg nodig hebben dan opgenomen in hun zorgzwaar-tepakket (ZZP). Wij brengen advies uit aan zorgaanbieders over de zorginhoudelijke aspecten van de aanvraag.

Signaleren en feedback geven

Op basis van de kennis en ervaring die we opdoen bij consultaties en toetsingen, geven we feedback aan zorgaanbieders. Het gaat dan bijvoorbeeld over randvoorwaarden voor het organiseren van complexe zorg. Deze kennis en ervaring vertalen we naar signalen voor zorgkantoren en beleidsmakers, bijvoorbeeld als we hiaten in de zorg zien.

Kennis delen en ontwikkelen

De inzichten en ervaringen uit consultaties en toetsingen gebruiken we om expertise verder te ontwikkelen en over te dragen aan professionals in de langdurige zorg. Zo komt kennis uit de praktijk ten goede aan veel meer cliënten. En kunnen we er voor zorgen dat zorgprofessionals minder handelingsverlegen zijn. De nadruk ligt op het formuleren, delen en – met anderen – ontwikkelen van goede praktijkvoorbeelden ('good practices').

Onderzoek, scholing en advies

Het CCE zet de eigen ervaring en expertise ook in voor onderzoek, advies, scholing of training in opdracht van instellingen of andere partijen. Deze diensten zijn op maat ontwikkeld en specifiek gericht op (het voorkomen van) ernstig probleemgedrag en handelingsverlegenheid.

Regio Noord Oost

Postbus 1314
8001 BH Zwolle
Burgemeester
Drijbersingel 51
8021 JB Zwolle
T 088 - 44 66 120
E noordoost@cce.nl

Regio Zuid

Postbus 143
5500 AC Veldhoven
De Plank 100
5504 ED Veldhoven
T 088 - 44 66 140
E zuid@cce.nl

Regio West

Tielweg 6c
2803 PK Gouda
T 088 - 44 66 160
E west@cce.nl

Landelijk bureau

Postbus 2486
3500 GL Utrecht
Australiëlaan 14
3526 AB Utrecht
T 088 - 44 66 100
E landelijkbureau@cce.nl

Zie ook onze website:
www.cce.nl

Van beheersen naar begeleiden

In de gesloten jeugdzorg willen begeleiders jongeren een toekomstperspectief bieden. Maar zij moeten deze jongeren en de samenleving ook tegen elkaar beschermen. Het beste resultaat bereik je daarin door te begeleiden, in plaats van proberen te beheersen. Daarbij is het essentieel rekening te houden met het sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau van de jongere.

Er zijn positieve ontwikkelingen in de gesloten jeugdzorg, stelt Welmoed Visser, orthopedagoog-seksuoloog en consultant bij het CCE. 'De cliënten krijgen minder vaak een "stigmatiserend" label opgeplakt en er wordt steeds vaker vanuit individuele behandeldoelen gewerkt. Daarbij zijn er inmiddels nieuwe inzichten en behandelmethodes beschikbaar waarover we positieve geluiden horen.' Toch zijn we er nog lang niet. 'De integratie in het dagelijks leven van wat een jongere tijdens de behandelmodules leert, kan bijvoorbeeld beter. Dat heeft ook te maken met de organisatie van de hulpverlening. Die is over het algemeen nog hiërarchisch, en lijkt weinig flexibel.' 'Een bijkomend probleem is dat de combinatie van ingewikkelde problemen met een ingewikkelde organisatie van de zorg maakt dat er nog steeds veel jongeren tussen de wal en het schip vallen', vult Hendri van der Zwaag, coördinator bij het CCE, aan. 'Wanneer je in Nederland bijna 18 bent, problematisch gedrag vertoont en een IQ van 84 hebt, zijn er weinig instellingen waar je zomaar terecht kunt. Er wordt toch nog sterk door een veiligheidsbril gekeken.'

Sociaal-emotionele ontwikkeling voorop

En dat is niet de bril die je moet opzetten om een problematische jongere echt verder te helpen, stelt Hendri. 'Daarvoor

moet je uitgaan van het niveau van sociaal-emotionele ontwikkeling. De jongeren waar wij bij worden geroepen zitten vaak ver onder het sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau dat passend is voor hun leeftijd. Dat vraagt een andere manier van kijken van de begeleiders. Begeleiders kunnen gedrag als lastig duiden. Dat verandert, wanneer ze zich realiseren dat het geen puber is die hen het leven zuur probeert te maken, maar iemand met een sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau van drie jaar. Iemand die de wereld niet begrijpt en hun steun nodig heeft.'

Het is belangrijk dat begeleiders maatwerk kunnen en willen leveren. 'Daarvoor moet je natuurlijk wel heel precies weten op welk ontwikkelingsniveau een jongere zit. We merken dat dat lang niet altijd het geval is, we doen nog regelmatig aanvullende diagnostiek. Dat geeft vaak heel verhelderende inzichten. Je weet dan niet alleen wat een jongere kan, maar ook wat een jongere aankan en in welke situaties hij welke vorm van hulp nodig heeft.' Zo'n gedegen analyse helpt de begeleiders ook om problemen te voorkomen. 'Je herkent de signalen van oplopende spanning, je begrijpt dan wat er dan met die jongere gebeurt en je weet hoe je moet aansluiten bij de jongere. Bijvoorbeeld door de jongere meer of minder nabijheid te bieden.'

Schijnveiligheid

'Het zit hem ook in dingen, als het taalgebruik, het praten over gedrag van een jongere', neemt Welmoed over. Spreek je over controleren of reguleren van gedrag? Vind je gedrag lastig of een uitdaging? Werk je vanuit behandelmodellen, of vanuit de hulpvraag van de cliënt?' Ook daar is een positieve tendens zichtbaar. 'Zo wordt er vaker gebruik gemaakt van behandelmodellen waarin aandacht is voor ontwikkeling en groei met betrekking tot zaken als sociaal netwerk, vrije tijd en seksuele gezondheid. Justitie en de gesloten jeugdzorg zien ook dat beheersen alleen niet werkt. Beheersen creëert schijnveiligheid.'

Leren experimenteren

Essentieel is dat de jongeren eerder toepassen wat ze in de behandelmodules hebben geleerd. Welmoed: 'Je wil juist die andere, niet-criminele kant van de jongere ook versterken. Bijvoorbeeld door hem op de plaatselijke voetbalclub te laten gaan, wanneer hij van voetballen houdt. Daar moet hij wel begeleid worden, passend bij zijn sociaal-emotioneel ontwikkelingsniveau.'

'Je moet uitgaan van het niveau van sociaal-emotionele ontwikkeling'

Daarnaast hebben jongeren experimenteeruimte nodig, bijvoorbeeld op seksueel gebied, vindt seksuologe Welmoed Visser. Zij heeft vaak te maken met jongeren die een 'ongezonde' seksuele ontwikkeling hebben doorgemaakt. 'Het is een grote uitdaging om deze jongeren experimenteeruimte te bieden om te kunnen leren. Er zijn talloze mogelijkheden om te leren over seksualiteit en relatievorming, bijvoorbeeld door gebruik te maken van internet. Dat hoeft niet per definitie in direct contact.'

Seksualiteit en relatievorming zijn al onderwerp van gesprek, maar voornamelijk in het licht van

het delict waarvoor de jongere vast zit. 'Met name om herhaling te voorkomen. Niet in relatie tot het bevorderen van een gezonde seksuele ontwikkeling. Het doel mag zijn dat die seksuele gezondheid verbeterd wordt. Op termijn heeft iedereen daar baat bij.'

Gedrag duiden

Verder is het belangrijk om de mensen uit de omgeving waarin de jongere later terugkeert al zo veel mogelijk bij de behandeling te betrekken. 'Bijvoorbeeld door als begeleider in gesprek te gaan met de ouders of verzorgers. Met dergelijke gesprekken krijgt de begeleider ook meer zicht op bijvoorbeeld de culturele achtergrond van de jongere, waaronder de ideeën over seksualiteit waarmee hij grootgebracht is.'

Het accent op begeleiden betekent dat de CCE-consulenten benadrukken dat het gedrag in de context waarin het plaatsvindt moet worden bekeken en begrepen. Hendri: 'Daarbij stimuleren we dat de begeleiders uitgaan van de cliënt en zijn omgeving (waarvan ze zelf ook onderdeel zijn) en niet van het protocol van de organisatie. Zo heeft de jongere er vaak weinig aan om voor de zoveelste keer uitgebreid het delict te bespreken, al moet dat formeel wel. Die tijd kun je dan beter steken in het bevorderen van de maatschappelijke integratie.' De begeleiders in de jeugdzorg willen graag, merken Welmoed en Hendri. Hendri: 'Ze hebben vaak zelf niet door hoe beheersend hun gedrag overkomt, zoals een oud-militair die altijd met een rammelende sleutelbos door de instelling liep. Wanneer ze zichzelf dan op de video zien schrikken ze, en veranderen hun gedrag.' ▀

Een zorgklasje organiseren

Ook een kind dat door zijn gedrag niet meer kan functioneren op school heeft onderwijs nodig, en contacten met leeftijdsgenoten. Een speciale zorgklas kan de oplossing zijn. Er zijn veel partijen nodig om zo'n klasje te organiseren. Die moeten goed samenwerken en bereid zijn om risico's te nemen, zo blijkt uit het verhaal van Sem.

Sem (10) is een bijzonder kind, vertelt zijn moeder Nicole. 'Hij ontwikkelde zich niet zoals dat volgens het boekje zou moeten. Toen hij twee werd begonnen we ons zorgen te maken. Hij praatte bijvoorbeeld nog niet.' Vele al dan niet voorlopige diagnoses volgden in de loop der jaren. Autismespectrumstoornis. Hoog-sensitief. Een ontwikkelingsachterstand. ADHD.

In elk geval ging het niet goed op de SBO-school waar Sem naar toe ging, en moest hij op zijn zevende worden opgenomen in een jeugdpsychiatrische instelling. 'Hij beschadigde zichzelf. We

moesten als ouders echt wat doen.' Daar verbleef hij negen maanden. Tegen het einde van dat verblijf haalde de instelling het CCE erbij voor een consultatie over de diagnostiek en het vervolgtraject.

Prikkels

'Wij keken vooral naar Sem vanuit zijn behoeften', vertelt CCE-consulent en orthopedagoog Yvette Dijkxhoorn. 'Hij heeft veel nabijheid en sturing door volwassenen nodig, en de aanwezigheid van zijn ouders. Mede als gevolg van gehechtheidsproblemen, hij moet heel erg aan mensen wennen. Met vertrouwde mensen om zich heen voelt hij zich veiliger.' Verder concludeerde zij dat Sem niet makkelijk in een hokje geplaatst kan worden. 'Hij heeft heel basaal moeite om met prikkels om te gaan en om zichzelf staande te houden. Dat maakt leren moeilijk. Een van zijn sterkste punten is het aangaan van relaties met anderen. Daarom twijfelen we of de diagnose autismespectrumstoornis wel de juiste is.'

Daarbij is Sem intelligenter dan de meeste kinderen in het speciaal onderwijs, en 'wil hij wel alles doen'. 'Hij stormt overal op af, en kan het dan niet hanteren.' Moeder Nicole: 'Hij is te intelligent

voor een cluster-3 school voor kinderen met een verstandelijke beperking, maar past door zijn prikkelgevoeligheid ook niet goed op een cluster-4 school voor kinderen met gedragsstoornissen of een psychiatrische aandoening.'

'We hebben gedacht vanuit Sems behoeften – buiten bestaande kaders en geldstromen om'

Uitzonderlijk ingewikkeld

Toch ging Sem tijdens en na de opname weer naar school. In eerste instantie in de stad waar de psychiatrische instelling was, vervolgens in de regio waar het gezin woont. Dat ging weer niet goed. 'Uiteindelijk bleek de vraag van Sem lastig te beantwoorden door de school', zegt Yvonne Schuppers, zorgcoördinator van Sem. Zij werkt bij zorgorganisatie Zuidwester, waar Sem vanaf voorjaar 2015 in behandeling is. 'Ook met de adviezen van het CCE lukte het niet Sem op school te houden. Hij heeft bijzonder veel maatwerk nodig.' Onlangs besloten de ouders, in overleg met de leerplichtambtenaar, Sem van school te halen. Daarop volgde een bijzondere samenwerking.

Voorschot

'We werken inmiddels met 13 mensen samen aan oplossingen voor Sem, waarin we zorg en onderwijs combineren', vertelt Nicole. 'Daarbij zijn onder meer een vertegenwoordiger van het samenwerkingsverband van scholen, een leerplichtambtenaar, een arts voor verstandelijk gehandicapten, Yvonne Schuppers van Zuidwester, een onderwijsconsulent van het ministerie, iemand van de Inspectie van het Onderwijs en Yvette Dijkxhoorn van het CCE.'

Die groep werkt goed samen, en de verschillende instellingen zijn niet bang om risico's te nemen. Zo gaf de gemeente een voorschot toen het PGB voor één-op-één begeleiding voor Sem nog niet rond was, en zet Zuidwester een sensorische integratie therapeut in die veel tijd aan Sem besteedt. Yvette: 'Die kijkt goed naar wat Sem aankan, naar welke activiteiten bij hem passen. Haar inzichten vormen de basis voor het dagprogramma. Zuidwester nam ook een risico door een vrijwilligster

in dienst te nemen die Sem eerder begeleidde, en een heel goede band met hem had.'

Goede samenwerking

Die goede samenwerking had resultaat. Yvonne: 'Op dit moment heeft Sem een programma op maat van tien dagdelen, verzorgd vanuit Zuidwester. Dat bestaat onder andere uit therapie, schoolvaardigheden, sport en spel, ontspanning en het leren spelen met andere kinderen.' Het programma vindt onder andere plaats op een locatie van Zuidwester.

Yvette: 'Het is belangrijk dat Zuidwester een gratis ruimte heeft aangeboden waar een deel van de dagbesteding plaats kan vinden. Want dat is vaak een probleem: er is wel geld voor de dagbesteding, maar niet om een ruimte te huren.'

Verder is de medicatie afgebouwd, en werpt de psychomotorische therapie vruchten af. Yvonne: 'Sem oefent met zaken als lichaamsbesef, zich houden aan afspraken en het verbeteren van zijn oriëntatie. Daarmee gaat het dagelijks leven beter.' Het gaat nu goed met Sem, maar er komen zeker ook terugvallen, realiseert Yvonne zich. 'De goede samenwerking maakt dat we snel kunnen schakelen. Dat is heel belangrijke winst van het traject.'

Zorgklasje

Binnenkort gaat het zorgklasje echt beginnen. Yvette: 'We weten niet wat Sem aankan. Dat moeten we langzaam gaan uitproberen, om te beginnen met één kind ernaast. We moeten zien waar we uitkomen. Misschien kan hij vier of vijf klasgenoten aan.' Daar zit ook een financiële kant aan. 'Als zes wel financieel haalbaar is, maar vijf niet, moet je dat gaan proberen.' Yvonne: 'Je kunt ook denken aan een constructie met, naast de leraar, een vertrouwde klassenassistent die Sem opvangt zodra hij het moeilijk heeft in het klasje, de andere kinderen hebben natuurlijk ook een eigen problematiek.'

Ze verwacht dat het klasje in de loop van 2016 langzaam vorm gaat krijgen. Hoewel het proces nog lang niet voltooid is, kijkt ze tevreden terug op het eerste deel. 'We hebben, buiten de bestaande kaders en geldstromen om, gedacht vanuit de behoeften van Sem. Dat is echt nodig bij dit soort bijzondere casussen.'

Ook de ouders zijn tevreden met het voorlopige resultaat, vertelt moeder Nicole. 'Zonder het CCE waren we niet geweest waar we nu zijn. We hadden nog maar heel weinig vertrouwen in onszelf en onze opvoedingsmethodes toen het CCE er bij kwam. Ze hebben ons bevestigd in onze aanpak, en heel concreet geholpen.' ▬

Erna van Rijssen werkt als gezinsvoogd bij Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering. Voorheen werkte zij 14 jaar bij SGJb, thans onderdeel LJ&R. Zij is betrokken bij kinderen van 0 tot 18 jaar die in hun ontwikkeling bedreigd worden. Regelmatig heeft ze te maken met kinderen met complex gedrag. Wat zijn haar ervaringen met het CCE?

'Ik ken het CCE sinds een jaar of tien. De eerste casus die ik heb aangemeld betrof een jongen met een lichte verstandelijke beperking (LVB) en seksueel overschrijdend gedrag. Welke aanpak was nodig voor hem om zich gezond te ontwikkelen? En welke setting paste daarbij, een (pleeg)gezin, een gezinsvervangend tehuis of anderszins? Een consultatietraject heeft daar inzicht in gegeven. Daarna ging het beter met deze jongen. Inmiddels heb ik meer casussen doorverwezen naar het CCE.'

'Wanneer ik het CCE inschakel? Bijvoorbeeld als we te maken hebben met een kind met complex gedrag dat moeilijk te verklaren is. Het kan gaan om jongeren met een LVB, jongeren die steeds weglopen of jongeren met bijvoorbeeld suïcidaal gedrag. Geregeld treffen we problemen die te hebben maken met jongeren die sociaal emotioneel lager scoren dan hun leeftijd. Bij lastig gedrag wordt niet altijd die link gelegd. Hoe kun je het gedrag verklaren, welke omgeving of behandeling is goed voor het kind? Het komt vaak voor dat die jongeren overvraagd worden. Het CCE kan gedrag lezen en gaat op zoek naar de dieperliggende oorzaak.'

'Het CCE schakel je in als je qua aanpak vastloopt en interventies niet lijken aan te slaan. De vraag is waarom de aanpak niet tot het gewenste resultaat leidt. We bespreken dan in ons team met gezinsvoogden en gedragswetenschapper wat de kernvragen zijn voor een consultatie. We betrekken er bij voorkeur ook anderen bij, bijvoorbeeld een pleeggezin, de instelling, groepsleiders, ouders, jongeren zelf.'

'Overigens zijn er ook situaties waarbij ik het CCE bewust niet inschakel. Bijvoorbeeld in een conflict met ouders over of een kind wel of niet thuis mag wonen, om te voorkomen dat het CCE partij wordt in een juridische strijd.'

'Het advies van het CCE is voor ons belangrijk om de koers te bepalen. Ik ervaar het als waardevol om met een zuivere en open blik naar iemand te kijken. Dat doet recht aan die persoon, het gaat om kwetsbare mensen. Het CCE leert ons gedrag beter te kunnen begrijpen en te kunnen plaatsen. Dat biedt nieuw perspectief, nieuwe kansen.'

Mijn
perspectief